

Rozhovor s oddaným Krišny Jayagurudevou dásou

KDE ZNÍ MAHÁMANTRA, VZNIKÁ POSVÁTNÝ PROSTOR

Jitka Schlichtsová

Jayagurudeva dása (*1953) se narodil v Praze a v roce 1968, po okupaci ruskou armádou, se s rodiči a sourozenci přestěhoval do Ženevy. Tam absolvoval gymnázium a dva roky studoval na ženevské univerzitě pedagogiku a kunsthistorii. V roce 1974 se přidal k hnutí Hare Krišna a v roce 1976 přijal zasvěcení od zakladatele hnutí Šríly Prabhupády (1896–1977). Při něm dostal pověření překládat jeho knihy do češtiny. Mezi lety 1980 a 1989 působil v centrech hnutí Hare Krišna v Rakousku. Praktikuje bhakti jógu přes padesát let. Vystupuje na přednáškách pro veřejnost a pravidelně vyučuje bhakti jógu v chrámech a komunitách hnutí Hare Krišna v Česku i na Slovensku. Jako scenárista a dramaturg pracuje na rozhlasových inscenacích a vydává audioknihy pro děti od 5 do 95 let dostupné na webu www.krisnaprodeti.cz.

Když se řekne „posvátný prostor“, co vás v souvislosti s tradicí vědomí Krišny napadne jako první?

Pokud žijeme ve vědomí Krišny, ve vědomí Boha, zpíváme Jeho svatá jména, vzpomínáme na Jeho transcendentální zábavy v duchovním světě, pak je posvátný prostor všude – i v tramvaji a v metru, na cestě do školy, nebo do práce.

Jak byste člověku mimo vaši tradici vysvětlil význam chrámového prostoru?

Posláním hnutí Hare Krišna není jen zakládat chrámy, ať už ve městech, nebo na ekologických farmách jako je Krišnúv dvůr v Městečku u Benešova. Posláním hnutí je především zakládat posvátné prostory v srdcích lidí. To se děje zejména zpíváním mahámantry Hare Krišna. Pokud hledáme posvátný prostor jen v nějaké budově, v chrámu, ale ne v našem srdci, pak se chrám stává místem rituálů, ne nutně posvátným prostorem. Účelem chrámů je sdružovat se s oddanými, kteří ctí posvátný prostor ve svých srdcích a jsou přesvědčeni, že se jejich srdce naplní transcendentální radostí, když s láskou a oddaností uctívají Krišnu na oltáři, zpívají jeho jména a s láskou slouží Jeho oddaným.

Působil jste jako pudžárí, tedy jako ten, kdo slouží božstvům na oltáři. Jak byste popsal prostor oltáře?

Chrámové komplexy v Indii i jinde ve světě, kde jsou uctívány vysvěcené podoby Arčá (Rádha a Krišna, Lakšmí a Nárájan,

Jayagurudeva dása.

Síta a Ráma, Gaura a Nitai, Džaganát, Baladév a Subhadra), jsou většinou postaveny podle pravidel védské sakrální architektury – Vastu šástra. Oltáře a chrámové kuchyně jsou součástí posvátného prostoru, kam mají přístup pouze pudžárí a kuchaři. Velká část chrámových komplexů je otevřena poutníkům a návštěvníkům za předpokladu, že do chrámových komplexů vstupují bez obuvi s úctou k posvátnému prostoru. Součástí chrámových komplexů jsou také jídelny pro poutníky, kde se zdarma rozdává prasádam, jídlo bez karmy.

Uctívání Arčá (božstev) na oltářích se vykonává podle přesných pravidel – od čtyř hodin ráno až do devíti hodin večer. V chrámech hnutí Hare Krišna po celém světě se dbá nejen o pravidelnost obřadů, ale zejména o čistotu. Pudžárí a kuchaři, muži nebo ženy, musí být zasvěceni do brahmánského stavu. Hlavními pravidly

stavu bráhmany je pravdomluvnost a čistota – následování principů jako nejíst maso, netrpět závislostmi všeho druhu, neholdovat mimomanželskému sexu, jsou pro bráhmanu samozřejmostí. Navíc se v hnutí Hare Krišna pudžárí věnuje minimálně dvě hodiny denně meditaci mantry Hare Krišna na mále (obdobě růžence), aby touto meditací očistil vědomí, které se tak stává posvátným prostorem. Než vstoupí k oltáři jako posvátnému prostoru pro bohoslužbu, obvykle se osprchuje, obleče čistý oděv (mužské dhotí či ženské sárí), ústa a ruce posvětil vodou (áčmána) a se sepjatýma rukama vzdá hold svému duchovnímu učiteli a podobě Arčá.

V čem spočívá služba božstvům z hlediska vztahu k prostoru?

Pudžárí je svým duchovním mistrem zmocněn a pověřen pravidelně uctívat podobu božstev (Arčá) v chrámech hnutí Hare Krišna. Denně vymetá a vytírá oltářní prostory čistou vodou, omývá voňavou vodou podobu Arčá, suší ji měkkým ručníkem a obléká do krásných šatiček, zdobí šperky a květinovými girlandami, zajišťuje květinovou výzdobu oltáře. Ráno, v poledne, odpoledne a večer nabízí Arčá různé pokrmy a pochutiny, vařené v hrncích a pánvích určených jen pro Božstva. Kuchyně je považována za součást oltáře a vše v ní musí být stejně čisté. Kuchaři vaří pouze vegetariánské pokrmy, bez cibule, česneku a vajec. Krišna jiná jídla nepřijímá. Kuchaři jídlo pro Krišnu ani neochutnávají – musí být do-

statečně zkušeni, aby pokrmy nepřesolili nebo nepřekořenili. Krišna, všemohoucí Bůh v podobě Arčá, není hladový. Ve skutečnosti přijímá jen to, co mu Jeho oddaní obětují s láskou. Obětované jídlo se pak stává prasádam. Když oddaní i laická veřejnost přijímají jídlo zbavené karmy, okamžitě pocítí v posvátném prostoru svých srdcí transcendentální radost. To si každý může v restauracích hnutí Hare Krišna také ověřit.

Jakou roli v tradici vědomí Kršny hraje čistota?

Pudžárí, který vstupuje na oltář, nejdříve očistí ústa a ruce vodou. Přitom recituje mantru: „Čistý či nečistý, procházející podmínkami hmotného života, pokud si člověk pamatuje Pána, který má oči podobné lotosu, stává se čistým navenek i uvnitř.“ Nejhlubší a současně nejzastrostlejší nečistotou je nečistota vědomí, totiž ztotožňování se s hmotným tělem, myslí a egem. Kdo svědomitě a pravidelně praktikuje bhakti jógu, si postupně uvědomí, že není hmotné tělo, mysl, ego, ale že je nesmrtelnou duší (átma), věčný služebník Krišny. Jeho intence, řeč, myšlení a jednání budou automaticky čisté. V Bhagavad Gítě to Šrí Krišna vysvětluje: „Kdo je v tomto transcendentálním postavení, přímo vnímá Nejvyšší Brahman a je plný radosti. Nikdy nenaříká ani po ničem netouží a je nakloněný všem živým bytostem stejně. V tomto stavu získává čistou oddanou službu Mně“ (Bg. 18:54).

Může být posvátným prostorem také domov oddaného?

Pokud mám v srdci posvátný prostor, kde uctívám Krišnu, pak mohu učinit i svůj domov posvátným prostorem – mohu si vyrobit domácí oltář, mohu zpívat mahámantru (sám, s přáteli a rodinnými příslušníky), obětovat obrázkům duchovního mistra a Krišny květiny, vonné tyčinky, vodu v kalíšku, nějaké ovoce nebo vegetariánské pokrmy, vařené s láskou pro Krišnu v čisté kuchyni v hrncích a pánvích určených výhradně pro tento účel.

Změnilo se během let vaše vnímání posvátného prostoru?

Praktikováním bhakti jógy po dlouhá léta se moje vědomí určitě změnilo. Sádhana bhakti (duchovní praxe oddané lásky ke Krišnovi) má několik stupňů: na začátku musí být důvěra (šradhá), že bhakti jóga je v posvátných písmech, jako je

Bhagavad Gíta, Krišnou a svatými osobami (sádhu, guru) doporučena jako účinná metoda seberealizace, následuje sdružování se s oddanými Krišny (sádhu sanga), neboli s těmi, kdo svědomitě a upřímně praktikují bhakti jógu, pak adept taktéž následuje pravidla bhakti jógy a dostává zasvěcení duchovním mistrem (bhadžana krijá), pak se postupně zbavuje připoutanosti ke zbytečným věcem a zlovykům (anartha nivrity) a získává pevnou a neochvějnou víru (nišťá, v angličtině „faith“), pak přichází chuť, přání, být stále pohroužen v posvátném prostoru vědomí Krišny (ručí), a pak se obvykle v srdci bhakti jógína projeví spontánní a radostná láska k Bohu, ke Krišnovi (bháva). Jedná se o celoživotní proces očisty. Proces sádhana bhakti bývá přirovnáván k výrobě karamelizovaného cukru z cukrové třtiny: nejprve se z třtiny vylisuje cukrová šťáva, poté se šťáva ohřívá tak dlouho, až se ze šťávy vypaří všechna voda a stane se hustou cukrovou melasou. Následuje další ohřívání, až melasa ztuhne do karamelizovaného cukru a krystalizuje do cukrkandlu.

Jak vnímáte svoje tělo? Když si malujete na tělo po ranním sprchování tilaky, stává také vaše tělo posvátným prostorem?

Vzhledem k svému věku vnímám své tělo jako stroj, který začíná být opotřebovaný. Co se týče označování na dvanácti místech na těle posvátnou hlínou z Gangy, považuji to za meditaci na dvanácti jménech Višnu, zejména proto, že posledních 42 let doma uctívám podoby Arčá (Gaura Nitai). Je to transcendentální „teťování“ bez poškozování kůže.

Hnutí Hare Krišna je známé množstvím pastorálních obrázků z oblasti Bradžska, kde Krišna vyrůstal a stal se mladým dospělým. Je tato krajina kolem Jamuny pro vás svým způsobem posvátná?

Vrindávan je posvátné poutní místo nejen pro členy hnutí Hare Krišna, ale pro miliony oddaných z celé Indie. Osobně jsem nejraději v chrámovém komplexu hnutí Hare Krišna – od 4 hodin do 22 hodin tam nepřetržitě probíhá duchovní program. Jsou tam jedna nejkrásnějších Božstev na světě, které osobně vysvětlil Šríla Prabhupáda v roce 1975. Bohužel, v posledních letech vzrostla popularita tohoto posvátného poutního místa mezi

Rádha a Krišna na břehu Jamuny u Vrindávanu.

hinduisty (zejména hinduisty ze středních vrstev), a tak se ani Vrindávan neubrání developerům. Už to není vesnice, spíše rušné město. Navíc ve Vrindávanu lidé často hází odpadky na ulici, Jamuna bývá znečištěna a vzhledem k suchu je v ní málo vody. Přesto – kdokoli vnímá Vrindávan jako posvátný prostor, se tam neubrání, aby stále nevzpomínal na Krišnu. Vrindávan je pro mne hlavním městem světového hnutí bhakti – něco jako jsou Londýn a New York hlavními městy světových financí.

Co by podle vás mohla širší veřejnost pochopit o tradici vědomí Kršny právě skrze téma prostoru?

Širší veřejnost chápe tradici vědomí Krišny, bhakti jógy, zejména přijímáním prasádam. Naše restaurace a jídelny vytvářejí posvátný prostor v srdci každého, kdo pravidelně přijímá jídlo bez karmy („karma free food“ – KFF). Radost ze zpívání mahámantry (kírtan), což je spolu s nasloucháním (šravan) jedním ze dvou pilířů praktikování bhakti jógy, pocítují lidé i při festivalech jako jsou Ratha Jatra. V Praze se ke zpívání a tanci oddaných často připojují turisté ze zahraničí. Mahámantra vytváří posvátný prostor, ve kterém každý cítí, že v Praze je blaze!

Děkuji za rozhovor.

Mgr. Jitka Schlichtsová (*1988) je doktorandkou Evangelické teologické fakulty UK a předsedkyní Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů.